

Andrzej F. Dziuba

"Wydobywanie dobra : teologia chrześcijańskiego miłosierdzia", Józef Zabielski, Białystok 2006 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 45/2, 197-200

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O M Ó W I E N I A I R E C E N Z J E

Studia Theologica Varsaviensia
UKSW
45 (2007) nr 2

Ks. Józef Zabielski. *Wydobywanie dobra. Teologia chrześcijańskiego miłosierdzia*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku. Białystok 2006, ss. 201.

Ziemskie pielgrzymowanie każdego człowieka znaczone jest bogactwem wielorakich odniesień międzyludzkich, tak w wyrazie indywidualnym jak i wspólnotowym. Są one wpisane w zwyczajny realizm życia i stąd niejednokrotnie bywają mało ostro postrzegane, a tym bardziej widziane w ich realizmie wpływów na życie i postępowanie konkretnej osoby. Nie mniej istnieją w swym obiektywizmie, a także niosą znamiona oddziaływania. Są to odniesienia znaczone m.in. sprawiedliwością, miłością, solidarnością czy pokojem, zatem zwłaszcza o charakterze społecznym. Bogactwo ich stanowi jednocześnie o bogactwie i dynamice poszczególnych osób, zwłaszcza w ich dynamice relacyjnej.

Nie ulega wątpliwości, że szczególną płaszczyzną tych relacji międzyosobowych, także w wymiarze społecznym czy nawet komunijnym jest znak miłosierdzia. Jest to specyficzne rozeznawanie człowieka, nie tylko w znakach zewnętrznych, ale przede wszystkim wewnętrznych. To jest bowiem kształtowanie siebie, co podobnie doświadczają i inni. Miłosierdzie urasta do kategorii egzystencjalnej, do kategorii specyfikującej człowieka w najgłębszych jego pokładach odniesień do innych.

Prezentowane studium ukazało się jako trzeci tom w serii: Rozprawy Międzywydziałowej Katedry Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Białymstoku. Natomiast autor rozprawy jest profesorem Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Uniwersytetu w Białymstoku. Jest także autorem licznych prac książkowych i w postaci artykułów z zakresu teologii moralnej oraz katolickiej nauki społecznej. Prowadzi także szeroką działalność dydaktyczną oraz organizacyjną.

Całość studium otwiera wykaz skrótów (s. 5) i spis treści (s. 7-8), który jest dobrym wstępnym wprowadzeniem w rozeznanie zawartości treściowej opracowania ks. J. Zabielskiego. Natomiast treściowo otwiera książkę wstęp (s. 9-14). Z kolei cały materiał został zorganizowany w czterech rozdziałach, które następnie mają wielostopniowy, szczegółowy podział.

Pierwszy rozdział nosi tytuł: *Miłosierdzie Boga jako objawiona prawda wiary i zobowiązujący wzór* (s. 15-54). Autor wskazuje najpierw na objawienie Bożego miłosierdzia w Starym Testamencie. To jest wskazanie na miłosierdzie jako przymiot samego Boga, a jednocześnie objawiona prawda. Natomiast w Nowym Testamencie to pytanie o orędzie mesjańskie Jezusa Chrystusa, które w szczególnie sposób koncentruje się wokół Bożego miłosierdzia. Oczywiście, jak wskazuje autor, naj-

doskonalej objawienie Bożego miłosierdzia ma miejsce w Osobie i czynach Jezusa Chrystusa. Jest to orędzie osobowe. To pytanie o objawienie miłosierdzia w czynach i orędziu Jezusa Chrystusa oraz Maryi Jego Matki. Niejednokrotnie objawienie Boże ukazuje się jako objawienie prywatne.

Z kolei ks. J. Zabielski analizuje temat: *Koncepcja chrześcijańskiego miłosierdzia* (s. 55-105). Wskazuje najpierw na rozumienie miłosierdzia i jego naturę. Aby odpowiedzialnie podjąć tę kwestię wskazano na biblijną ideę miłosierdzia, tak w Starym jak i Nowym Testamencie. Ważnym jest także wskazanie na rozumienie i praktykę miłosierdzia w perspektywie historycznej. Chodzi tutaj o starożytność pogańską i chrześcijańską, średniowieczną i nowożytną. Oddzielnie wskazano na miłosierdzie jako *wydarzenie miłości miłosiernej*, a więc koncepcję personalistyczną. W kolejnym bloku tego rozdziału wskazano na atrybuty chrześcijańskiego miłosierdzia. W kolejności wskazano na: 1. Współuczestnictwo w dobru osoby; 2. Wzajemność doświadczenia dobra osoby; 3. Aksjologiczne zrównanie osób; 4. Wierność osobie.

Trzeci rozdział nosi tytuł: *Miłosierdzie jako normatyw chrześcijańskiego życia* (s. 107-144). Źródłami normatywnymi miłosierdzia są przede wszystkim godność i dobro osoby, objawiona wola Boga i warunek dostąpienia Bożego miłosierdzia. Na tym jakby tle autor wskazał na rodzaje zobowiązań wobec miłosierdzia. Szczególnie wyakcentował współczującą pomoc w cierpieniu oraz kształtowanie postawy-cnoty miłosierdzia. Wskazano tutaj także na podmiot i przedmiot normatywu miłosierdzia. Tutaj lud Boży jawi się jako podmiot, a człowiek jako adresat normatywu miłosierdzia.

Ureczywistnianie chrześcijańskiego miłosierdzia we współczesnym świecie to tytuł ostatniego rozdziału prezentowanego studium (s. 145-176). Najpierw wskazano na ambivalencję postaw wobec miłosierdzia. Myśl ta dotyczy deprecjacji miłosierdzia oraz widzenia go jako „wielkie wołanie” współczesności. Z kolei wskazano na rodzaje miłosiernej posługi we współczesnym świecie. W kolejności przywołano: 1. Kształtowanie „wyobraźni miłosierdzia”; 2. „Bycie bliźnim” potrzebującemu człowiekowi; 3. „Usuwanie nawarstwień zła” – zaradzanie ludzkiej niedoli; 4. Zawierzenie Bożemu miłosierdziu i głoszenie go światu. W końcu autor wskazuje jeszcze na formy realizacji posługi miłosierdzia. Ma ona wymiar indywidualny oraz społeczno-instytucjonalny.

Całość rozprawy zamyka syntetyczne zakończenie (s. 177-181) oraz bibliografia (s. 183-201). Podzielona ona została na: 1. Dokumenty Kościoła, 2. Teksty patrystyczne, 3. Literatura przedmiotu. Pierwszy blok podzielony zostały na: 1. Sobór Watykański II; 2. Nauczanie papieży; 3. Inne dokumenty Kościoła.

Zaproponowana analiza problematyki miłosierdzia, zgodnie z podtytułem, stanowi odpowiedzialne pochylenie się nad teologią chrześcijańskiego miłosierdzia.

Refleksji teologicznej wokół tej prawdy chrześcijańskiej nigdy dość. Sam autor wskazuje, że *odpowiadając na to wezwanie Kościoła, w niniejszej monografii podjęto problematykę miłosierdzia. Sięgnięto do języka Objawienia i wiary, aby – idąc za myślą Jana Pawła II – w kategoriach religijno-moralnych przeanalizować wielkie troski naszych czasów.* (s. 11). Faktycznie, problematyka ta urasta do szczególnie aktualnego wyzwania współczesności, tak w płaszczyźnie indywidualnej jak i społecznej.

Współczesny świat zdaje się często niestety uciekać od kwestii miłosierdzia. Jej poprawne ujęcie ukazuje bowiem prawdę człowieka, także w jego brakach, słabościach i niedoskonałościach. Wręcz jakby była ona wręcz wstydliva i nawet w płaszczyźnie językowej szuka się innych terminów czy eufemizmów, aby pomniejszyć ostrość zawartej w niej prawdy. Jednak dopiero kategoria chrześcijaństwa pozwala na bardziej pogłębione spojrzenie na zagadnienie miłosierdzia. Zatem słusznie wskazuje autor: *W niniejszej monografii chcemy ukazać teologiczną interpretację istoty miłosierdzia w chrześcijańskim rozumieniu oraz jego znaczenie w życiu Ludu Bożego. Jest to próba nakreślenia zarysu teologii chrześcijańskiego miłosierdzia w kontekście nauczania i życia współczesnego Kościoła* (s. 11). Rozumiane w kategoriach wiary staje się wręcz zadaniem i zobowiązaniem kościelnym.

Mając na względzie tak kompleksowość jak i wielopłaszczyznowość problematyki miłosierdzia stosunkowo łatwo zauważa się jego ważność. Zatem słusznie wskazuje ks. J. Z a b i e l s k i, że *prezentowany w niniejszej monografii problem należy do podstawowych zagadnień nauczania Kościoła, refleksji teologów oraz praktyki życia chrześcijańskiego* (s. 14). Łączy się on ściśle z wieloma innymi elementami chrześcijańskiego życia i posługi, jest jakby ich praktycznym potwierdzeniem.

Rozprawa Białostockiego Profesora, w całym swym przesłaniu, faktycznie stara się ukazać, iż miłosierdzie jest wydobywaniem dobra. Przybiera ono wielorakie formy, ma wielorakie przejawy oraz motywacje. W omawianej książce tchnie w tym wszystkim głębia jego znamion opartych na miłosierdziu samego Boga. Takie wskazanie pozwala pełniej zrozumieć zaangażowanie w nim indywidualnego człowieka a także pewnych zjawisk społecznych. Dynamika miłosierdzia zdaje się być jednym z jego znamion, a poprzez to specyficznie ukierunkowana jest jego owocność.

Godna uznania jest szeroka baza źródłowa i literatura przedmiotu. Zwłaszcza sięganie do nauczania Ojca św. Jana Pawła II nadaje prezentowanym treściom wyjątkowy autentyzm oraz głębię teologicznego przesłania. Także niektóre przypisy stały się miejscem cennych wyjaśnień i dopowiedzeń. Szkoda, że w opisach bibliograficznych znalazło się sporo błędów, zapewne drukarskich (np. s. 7, 32, 33, 183, 186, 187, 195).

Prezentowane studium jest ważnym przybliżeniem bogactwa chrześcijańskiego spojrzenia na prawdę miłosierdzia. Jest to bardzo odpowiedzialne sięganie głębo-

kich pokładów niezwykłego znamienia chrześcijaństwa. Wydaje się, że w tym kontekście i inne prawdy stają się bardziej zrozumiałe, a przynajmniej można rozoznać ich dalsze znamiona. Wydaje się, że prawda miłosierdzia staje się do pewnego stopnia swoistą ogniskową bardziej pogłębionego spojrzenia na chrześcijaństwo. Jawi się ono bardziej żywe i autentyczne, tak w wymiarze osobowym jak i wspólnotowym.

Bp Andrzej F. Dziuba

Joanna Wójcik, *Seweryn Rosik – teolog moralista*. Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin 2005, ss. 356.

Dzieje myśli ludzkiej są jedną z dziedzin poznania szczególnie frapujących i angażujących w bardzo różnej postawie osobowej konkretnego człowieka. Będą to zwyczajne, wręcz codzienne mniej czy bardziej świadome ludzkie przemyślenia, a z drugiej strony systematyczne i prowadzone według przyjętych zasad metodologicznych systematyczne studia. Te ostatnie nie mają wręcz ograniczeń treściowych, formalnych oraz metodologicznych. To praktycznie wielka płaszczyzna rozeznawania siebie samego, choć z jednoznacznym odniesieniem do innych. Nie można bowiem nigdy konkretnego człowieka rozpatrywać jako samotnej wyspy.

Szczególnie interesujące są dzieje myśli religijnej, często związanej z myślą filozoficzną, a dokładnie etyczną czy filozofii moralnej. Oczywiście może ona przybierać wielorakie nachylenia, tak jak bogata i zróżnicowana jest prawda religii współczesnego świata. W tej płaszczyźnie wyjątkowo prezentuje się myśl chrześcijańska, zwłaszcza jeśli spojrzeć na nią także w wyjątkowo licznych i szeroko obecnych odniesieniach kulturowych. Chrześcijaństwo stało się jednym z podstawowych czynników kształtujących procesy rozwojowe świata w płaszczyźnie cywilizacyjnej.

Na rozwój myśli chrześcijańskiej składa się m.in. także wkład wielu uczonych i autorytetów. Wokół wybitnych i zarazem twórczych nazwisk z czasem tworzą się niekiedy także szkoły czy nurty badawcze oraz pewne sfery zainteresowań naukowych. Dobrze się stało, że w Instytucie Teologii Moralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego od lat podejmuje się specjalistyczne badania w tym zakresie. Ich owocem są m.in. monografie poświęcone różnym autorom, np. Tomasz Młodzianowski (F. Greniuk), Adam z Opatowa (J. Berezyński), Mikołaj z Mościsk (A.F. Dziuba), Jan Azor (A.F. Dziuba), Stanisław Witek, a ostatnio Seweryn Rosik.